

Användarstöd, indikatorer för mänskliga rättigheter i Kolada

januari 2018

Innehåll

Användarstöd, indikatorer för mänskliga rättigheter i Kolada.....	1
Inledning.....	3
Metod, urval och avvägningar.....	4
Människorättsindikatorer	5
Struktur-, process- och resultatindikatorer	5
Uppföljning och analys ur ett människorättsperspektiv	5
Förslag till analysfrågor	7
Jämförelser och analys i Kolada.....	9
Val av rättighetsområden och indikatorer	10
Bilaga 1: Kolada – en lathund för användare	16
Jämföraren – se mänskliga rättigheter i din kommun, ditt landsting eller din region	17
Bilaga 2: Nyckeltal för mänskliga rättigheter	19

Inledning

För att veta att de mänskliga rättigheterna säkerställs och efterlevs är det viktigt att, precis som i allt lednings- och styrningsarbete, sätta tydliga delmål och att identifiera indikatorer. Detta för att visa på såväl nuläge som utvecklingen över tid.

Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) och Rådet för främjande av kommunala analyser (RKA) sammanställde under våren 2017 en uppsättning nyckeltal för uppföljning av mänskliga rättigheter på lokal och regional nivå. I arbetet deltog företrädare för både kommuner och en region. Förhoppningen är att urvalet ska fungera som utgångspunkt eller ”startpaket” för dem som inte har kommit så långt med sin uppföljning inom området. Förhoppningsvis kan det också fungera både som inspiration och datakälla för dem som redan har kommit en bit på väg.

SKL har även drivit ett utvecklingsarbete om hur mänskliga rättigheter kan integreras i styrning och ledning. I samband med detta togs skriften ”Mänskliga rättigheter i styrning och ledning” fram. Skriften finns publicerad på SKL:s webbplats för dig som önskar ytterligare fördjupning.

För er som vill veta mer om underlag för analyser och jämförelser i kommuner, landsting och regioner publicerar Rådet för främjande av kommunala analyser, RKA ett stort antal nyckeltal och statistiska uppgifter i Kommun- och landstingsdatabasen (Kolada), tillgänglig på www.kolada.se. Det är nyckeltal från såväl olika verksamhetsområden som om befolkning, demokrati, sociala för hållanden, miljö med mera.

De nyckeltal som presenteras i detta användarstöd täcker inte in hela människorättsområdet utan ska ses som ett förslag och ett exempel på vad som skulle kunna vara relevant att följa upp inom ramen för ett lokalt och regionalt människorättsarbete.

Metod, urval och avvägningar

För att ge möjlighet att följa upp organisationens bidrag till Sveriges efterlevnad av mänskliga rättigheter har ett antal nyckeltal som särskilt berör kommunernas, landstingens och regionernas verksamheter valts ut. Samtidigt är olika aspekter av mänskliga rättigheter viktiga faktorer för att exempelvis möjliggöra prioriteringar inom den egna verksamheten. För att svara upp mot behovet av en sådan omvärldsanalys har också nyckeltal som i högre grad beskriver läget i lokalsamhället än endast den egna organisationens verksamhet inkluderats. Målsättningen är att erbjuda nyckeltal både om det som kommuner, landsting och regioner mer direkt kan påverka genom den egna rådigheten, och det som är svårare att påverka men likafullt viktigt att känna till och ta hänsyn till i policyutformning och verksamhetsutveckling.

Urvalet av nyckeltal utgår från befintlig statistik på området, främst från Kolada.

Arbetsgruppen för framtagandet av nyckeltalen har primärt utgått ifrån och inspirerats av två källor, SKL och DO:s gemensamt publicerade rapport ”Indikatorer för mänskliga rättigheter – modell för systematiskt arbete på kommunal nivå” (2010) och SKL:s ”Mänskliga rättigheter på lokal och regional nivå - plattform för policy- och verksamhetsutveckling” (2017).

Indikatorer för mänskliga rättigheter – modell för systematiskt arbete på kommunal nivå

Nyckeltalen följer i stort de rättighetsområden som utgör utgångspunkten för SKL:s och DO:s ovan nämnda rapport, nämligen:

- Rätten till politiskt deltagande
- Rätten till bästa möjliga uppnåeliga hälsa
- Rätten till arbete
- Rätten till utbildning
- Rätten till bostad
- Rätten till kultur och fritid

Tre ytterligare rättighetsområden omfattas, nämligen:

- Rätten till personlig säkerhet
- Rätten till social trygghet och skälig levnadsstandard
- Rätten till information och delaktighet

Även representationen bland förtroendevalda, lönegapet mellan kvinnor och män anställda i kommunen, sjukfrånvaron bland de kommunalt anställda, medarbetarengagemanget i kommunen, liksom andelen utrikes födda anställda i kommunen finns som nyckeltal.

Mänskliga rättigheter på lokal och regional nivå - plattform för policy- och verksamhetsutveckling

Nyckeltalen under varje rättighetsområde följer SKL:s plattform för mänskliga rättigheter som är strukturerad utifrån kommunernas, landstingens och regionernas uppdrag och aktörskap inom områdena:

- Samhälle
- Demokrati
- Valfärd
- Arbetsgivare

Flera av nyckeltalen skulle dock kunna sorteras in under flera rättigheter eller uppdrag/aktörskap.

De nyckeltal som presenteras i detta användarstöd täcker inte in hela människorättsområdet utan ska ses som ett förslag och ett exempel på vad som skulle kunna vara relevant att följa upp inom ramen för ett lokalt och regionalt människorättsarbete.

Människorättsindikatorer

En människorättsindikator definieras av FN som:

”Specifik information om en händelse, aktivitet eller resultat som kan relateras till normer eller standard baserad på mänskliga rättigheter; som tar upp och reflekterar över angelägenheter och principer ur ett människorättsperspektiv; och som används för att utvärdera och följa upp främjandet och skyddet av mänskliga rättigheter.”

Struktur-, process- och resultatindikatorer

Vid utveckling av nyckeltalen är utgångspunkten den modell som utarbetats av FN:s högkommissariat för mänskliga rättigheter, OHCHR. Modellen har också använts i framtagandet av nationella indikatorer för mänskliga rättigheter¹. Modellen bygger på de tre nivåerna *struktur-, process- och resultat*. Strukturella indikatorer anger det **strukturella ramverk** som är grund för att en rättighet ska kunna förverkligas. Processindikatorer handlar om vad som **görs** för att förverkliga mänskliga rättigheter och kan beskrivas i förhållande till de strukturella ramverk som finns. Resultatindikatorer visar på **utfallet** av de ansträngningar som gjorts och vad befintliga förutsättningar gett för resultat.

När indikatorerna omsätts i praktisk handling är det lämpligt att använda de tre typerna av indikatorer i en stegvis process. **Resultatet**, det vill säga huruvida de mänskliga rättigheterna säkerställts, måste dock vara i fokus. I klustret för mänskliga rättigheter i Kolada återfinns endast resultatindikatorer. Detta innebär dock inte att struktur- och processnivån är oviktig, utan snarare att dessa lämpar sig bättre för den enskilda kommunen att själv hantera.

Uppföljning och analys ur ett människorättsperspektiv

För att veta att arbetet med att säkerställa de mänskliga rättigheterna efterlevs i och av verksamheten är det viktigt att, precis som i allt lednings- och styrningsarbete, sätta tydliga delmål och identifiera indikatorer som visar var man står idag liksom hur utvecklingen ser ut

¹ Nationella indikatorer för mänskliga rättigheter, Handisam, 2009

över tid. För att kunna ha någon reell nytta av de indikatorer som används för att mäta hur väl mänskliga rättigheter efterlevs måste också en analys göras. Analysen ska sedan användas till styrning, förändringar och förbättringar. Förbättringar blir ofta verklighet när medarbetarna i sitt dagliga arbete ställer sig frågor som ”Gör vi på rätt sätt?” och ”Lever vi upp till de mänskliga rättigheter vi är skyldiga att följa?”

Resultaten från analysen behöver också integreras i styr- och ledningssystemen så att de blir en del i det kontinuerliga förbättringsarbetet. Utifrån analysen kan sedan nya, mätbara mål sättas.

Men hur ska man arbeta med analys? Det vill säga: vad är viktigt att tänka på? Vem ska ansvara för analysen, och hur kan rättighetsbärarna involveras i arbetet? I SKL:s ”Guide för planering, uppföljning/analys och åtgärder i kommunövergripande styrning” finns en omfattande beskrivning av hela processen som kan fungera som utgångspunkt. För att sedan kunna analysera resultaten ur ett människorättsperspektiv krävs att man gör på ett delvis nytt sätt.

Några förslag:

- Bjud in och involvera fler och nya medlemmar i analysarbetet, rättighetsbärare och företrädare för civilsamhället. Sätt också gemensamma mål och bestäm tillsammans vad som är särskilt viktigt att följa upp.

Addera ett människorättsperspektiv genom att också ställa frågor som:

- Vem/vilka av alla våra medborgare riskerar att inte få sina rättigheter uppfyllda, exempelvis när det gäller ålder, kön, funktionsnedsättning, utländsk bakgrund eller geografiskt område/bostadsort?
- Vad gör vi på kort och lång sikt för att säkerställa likvärdigt uppfyllande av rättigheter för alla, oavsett ålder, kön, funktionsnedsättning, utländsk bakgrund, geografiskt område/bostadsort, med mera?

Vid en analys av indikatorer utifrån ett människorättsperspektiv kan det också vara bra att ställa sig frågor som exempelvis:

- Är vår organisation fri från alla former av diskriminering?
- Ges alla individer möjlighet att delta i det sociala livet?
- När vi alla berörda med vår information?
- Får alla som har rätt till vård den vård de behöver?
- Möter våra boendeformer de behov som särskilt utsatta grupper, som exempelvis EU- och tredjelandsmedborgare har?
- Kan alla delta under det möte vi har kallat till?

När man analyserar indikatorer utifrån ett människorättsperspektiv är det viktigt att fokusera på glapp och brister som inte borde förekomma, liksom att försöka se vilka individer som inte får sina mänskliga rättigheter tillgodosedda och att då fråga sig vad som behöver göras för att

förändra det. Om till exempel nittio procent av eleverna i grundskolan har godkänt betyg kan det låta ganska bra. Men ur ett människorättsperspektiv är det också relevant att undersöka vilka de återstående tio procenten är. Utgör de ett tvärsnitt av eleverna, eller utmärker sig de tio procenten på något sätt?

Det är också viktigt att bryta ned statistiken för att möjliggöra en så korrekt analys som möjligt. Vad döljer sig bakom statistiken? Frågor att ställa sig i sammanhanget skulle kunna vara:

- Hur ser situationen ut om vi bryter ned statistiken på kön, ålder, inkomst, inrikes eller utrikes födda, bostadsort/geografiskt område?
- Hur får vi reda på situationen för de medborgare där det saknas statistik, som exempelvis utifrån funktionsnedsättning, religion, etnicitet, sexuell läggning, könsidentitet och könsuttryck?

Kvalitativa undersökningsmetoder bör komplettera kvantitativ data och underlätta en mer heltäckande och verklighetstrogen analys.

Med hjälp av Koladas Jämförare kan varje kommun och landsting/region se var man befinner sig i förhållande i jämförelse med andra. Den färgsättning som används hämtades ursprungligen från SKL:s Öppna Jämförelser där alla värden rangordnas. Därefter ges de bästa 25 procenten grön färg och de sämsta 25 procenten röd färg. Det går dock inte att säga att ett grönt värde alltid är bra eller att ett rött värde alltid är dåligt per automatik eftersom färgsättningen endast är relativ, det vill säga uttrycks i relation till andra. Färgsättningen säger inte heller något om den enskildes möjligheter att få sina rättigheter tillgodosedda. För det krävs en mer djupgående analys.

Förslag till analysfrågor

Fundera över följande när ni ser er kommuns nyckeltal inom *samhällsområdet*:

- Vem/vilka av våra medborgare riskerar att inte få sina rättigheter som rör arbete, bostad, kultur och trygghet uppfyllda, exempelvis när det gäller ålder, kön, funktionsnedsättning, utländsk bakgrund eller geografiskt område/bostadsort?
- Vad gör vi på kort och lång sikt för att säkerställa likvärdigt uppfyllande av rättigheter som rör arbete, bostad, kultur och trygghet för alla oavsett ålder, kön, funktionsnedsättning, utländsk bakgrund eller geografiskt område/bostadsort?

Fundera över följande när ni ser er kommuns nyckeltal inom *välståndsområdet*:

- Vem/vilka av våra medborgare riskerar att inte få sina rättigheter som rör hälsa och utbildning uppfyllda, exempelvis när det gäller ålder, kön, funktionsnedsättning, utländsk bakgrund eller bostadsort)?
- Vad gör vi på kort och lång sikt för att säkerställa likvärdig uppfyllande av rättigheter som rör hälsa och utbildning för alla oavsett ålder, kön, funktionsnedsättning, utländsk bakgrund, geografiskt område/bostadsort?

Fundera över följande när ni ser er kommuns nyckeltal inom *demokratiområdet*:

- Vem/vilka av våra medborgare riskerar att inte få sina rättigheter som rör politiskt deltagande samt rätten till information och delaktighet uppfyllda exempelvis när det gäller ålder, kön, funktionsnedsättning, utländsk bakgrund eller geografiskt område/bostadsort?
- Vad gör vi på kort och lång sikt för att säkerställa likvärdig uppfyllande av rättigheter som rör politiskt deltagande samt rätten till information och delaktighet för alla oavsett ålder, kön, funktionsnedsättning, utländsk bakgrund eller geografiskt område/bostadsort?

Fundera över följande när ni ser er kommuns nyckeltal inom *arbetsgivarområdet*:

- Vem/vilka av våra medborgare riskerar att inte få sina rättigheter som rör jämställd lönesättning och likvärdiga möjligheter till anställning för utrikesfödda uppfyllda?
- Vad gör vi på kort och lång sikt för att säkerställa likvärdig uppfyllande av rättigheter som rör jämställd lönesättning och likvärdiga möjligheter till anställning för utrikesfödda uppfyllda?

Jämförelser och analys i Kolada

Databasen Kolada är ett verktyg för jämförelser av olika typer av data och resultat. Syftet är att se hur kommunen/landstinget/regionen ligger till i förhållande till andra, hur utvecklingen ser ut över tid och även att se vilka könsskillnader som finns (i de fall statistikunderlaget medger en könsuppdelning).

Nyckeltalen för mänskliga rättigheter finns i verktyget Jämföraren i Kolada, under fliken Tabeller. Här finns sammanfattande diagram med goda möjligheter till jämförelser och analys. Här erbjuds en enkel visualisering och rangordning, i form av färgsättning av resultaten enligt en grön-gul-röd skala. De bästa resultaten (i jämförelse med andra) ges grön färg, och de sämsta resultaten ges röd färg. Vad som betraktas som bäst respektive sämst (det vill säga frågan om ett högt värde är bra eller dåligt) förklaras under respektive nyckeltal längre fram i detta dokument. Koladas färgsättning visar hur man ligger till i jämförelse med andra så det krävs egna analyser för att bedöma om det resultat man har är det önskvärda eller om det bör förändras. Färgen i sig säger således ingenting om ett värde är bra eller dåligt.

Nedan visas ett exempel på färgsatt diagram från Jämföraren i Kolada. Varje stapel motsvarar en kommun, värdena har rangordnats från lägst till högst och de 25 % av landets kommuner som har de lägsta värdena (för just detta nyckeltal) har fått grön färg.

I de fall där statistikunderlaget tillåter går alla nyckeltal i urvalet att få redovisade på kön.

Val av rättighetsområden och indikatorer

Ett begränsat urval av nyckeltal har eftersträvat för varje område/rubrik (samhälle, demokrati, välfärd och arbetsgivare). Begränsning av antalet nyckeltal är generellt en framgångsfaktor. Fler nyckeltal kan visserligen ge mer nyanserade bilder, men försvårar också den sammanfattande bedömningen. Förslagsvis kompletteras istället själva analysen med mer kvalitativa inslag. Nedan följer de förslag på nyckeltal som valts uppdelade på organisationens olika uppdrag enligt SKL:s MR-plattform för policy- och verksamhetsutveckling ”Mänskliga rättigheter på lokal och regional nivå”.

Samhälle

- Rätten till personlig säkerhet
- Rätten till arbete
- Rätten till bostad
- Rätten till kultur och fritid

Välfärd

- Rätten till social trygghet och skälig levnadsstandard
- Rätten till hälsa
- Rätten till utbildning

Demokrati

- Rätten till politiskt deltagande
- Representation bland förtroendevalda
- Rätten till information och delaktighet

Arbetsgivare

- Lönegap mellan kvinnor och män anställda i kommunen
- Sjukfrånvaron bland kommunalt anställda
- Medarbetarengagemang i kommunen
- Anställda utrikes födda i kommunen

Inom varje område är det viktigt att de indikatorer som används synliggör livsvillkoren och förekomsten av diskriminering inom olika målgrupper. I Kolada är det alltid möjligt att redovisa indikatorerna på kön. I kommunen, landstinget eller regionens egen analys är det även viktigt att belysa situationen för olika målgrupper i samhället, som könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning och ålder, liksom geografiska områden inom kommunen eller socioekonomisk situation.

Samhälle

1. Rätten till personlig säkerhet

Rätten till personlig säkerhet utgör en del av rätten till liv, frihet och personlig säkerhet (artikel 3) i FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna. Den innebär bland annat att alla har rätt att känna sig säkra och att ingen får utsätta dig för våld eller hot.

Nyckeltalen som mäts är andelen elever i årskurs nio som upplever sig trygga respektive otrygga i skolan, andelen invånare 16-84 år som avstår från att gå ut ensamma, andelen invånare 18-84 år med avsaknad av tillit till andra, antal anmälda våldsbrott i kommunen och antal anmälda brott om grov kvinnofridskränkning i kommunen. Graden av trygghet mäts också via ett Nöjd Region-Index vilket är ett utvecklingsnyckeltal som baserar sig på svaren i SCB:s Medborgarundersökning.

2. Rätten till arbete

Rätten till arbete är fastlagd i konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (artikel 6). Rättigheten innebär att säkerställa en jämlik social och ekonomisk utveckling och verka för full sysselsättning. Det handlar bland annat om att ha tillgång till utbildning och erbjuda stöd till grupper som har svårt att komma in på den ordinarie arbetsmarknaden genom olika arbetsmarknadsinsatser. Rätten till arbete innebär inte att människor kan kräva att staten eller kommunen ska ordna ett arbete till dem men det åligger offentliga organ att arbeta mot arbetslöshet och skapa förutsättningar för att alla ska kunna ha ett arbete. Kommunernas direkta ansvar när det gäller rätten till arbete är begränsad. Det finns dock mycket som kommunerna kan göra för att underlätta för personer att komma in på den ordinarie arbetsmarknaden eller på annat sätt ordna sysselsättning och då särskilt för grupper som ungdomar, nyanlända flyktingar och personer med funktionsnedsättning. Det är viktigt att den kommunala verksamheten i sin helhet bidrar till att skapa förutsättningar för arbete genom exempelvis infrastruktur och näringslivsutveckling och att människor har de kunskaper och kompetenser som krävs på arbetsmarknaden. Kommunerna har också ett direkt ansvar när det gäller att anställa personer från alla grupper i samhället och ha ett icke-diskriminerande förhållningssätt.

Nyckeltalen som mäts är andelen förvärvsarbetande invånare 20-64 år, andelen långtidsarbetslösa i kommunen 25-64 år, andelen invånare 17-24 år som varken studerar eller och avvikelser från förväntat värde, andel förvärvsarbetande skyddsbehövande och anhöriga (flyktingar), 20-64 år.

3. Rätten till bostad

Rätten till bostad är fastlagd i konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (artikel 11). Rättigheten innebär att människor ska vara tillförsäkrad en ”lämplig bostad”. En lämplig bostad är inte bara att ha tak över huvudet, utan enligt FN innebär det en plats där personer kan leva i ”säkerhet, fred och värdighet”². Att det talas om värdighet när det gäller rätten till bostad betyder att den är en del av och förutsättning för att människor ska kunna åtnjuta andra rättigheter. Kommunerna har ett ansvar för att det finns lämpliga bostäder för

² Se till exempel UN Committee on Economic, Social and Cultural Rights, The right to adequate housing, article General Comment, no 4, 1991

alla människor vilket innebär anpassade bostäder för äldre, personer med funktionsnedsättning samt bostäder för asylsökande och personer med små ekonomiska resurser. Bostaden ska vara lämplig rörande standard och storlek och tillgängligheten till kommunal service ska vara god. En viktig del av ansvaret handlar om att i den långsiktiga samhällsplaneringen planera för den framtida bostadsförsörjningen i kommunen.

Nyckeltalen som mäts är antalet bostäder totalt per 1000 invånare, antalet hyresrätter i allmännyttan totalt per 1000 invånare och antalet verkställda vräkningar/avhysningar som berör barn per barn/100 000 invånare.

4. Rätten till kultur och fritid

Rätten till kultur och fritid är fastlagd i konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (artikel 15). Rättigheten innebär att människor har rätt att delta i det kulturella livet och tillgodogöra sig vetenskapliga framsteg. Staten och kommunerna ska skapa förutsättningar för tillgång till kulturlivet och bidra till skapandet av kultur. Rättigheten har särskild betydelse för barn och unga och i barnkonventionen anges att barn har rätt till vila, lek och rekreation som är anpassad till barnets ålder (artikel 31) och rätt till förutsättningar för utveckling (artikel 6). Kommuner kan spela en viktig roll för att skapa förutsättningar för att människor ska kunna tillgodogöra sig kultur, till exempel genom bibliotek eller stöd till kulturföreningar av olika slag. Kommunerna spelar också en viktig roll i att i övrigt ge människor möjlighet till en meningsfull fritid, till exempel genom stöd till idrotts- och fritidsverksamhet och lokaler för unga. Tillgång till kultur och en meningsfull fritid bidrar till den personliga utvecklingen, skapar delaktighet i samhället och är betydelsefullt för att människor ska leva ett hälsosamt liv. Det är därför viktigt att den kommunala verksamheten i sin helhet bidrar till att skapa förutsättningar för kultur och fritid.

Nyckeltalen som mäts är Nöjd Medborgar-Index Kultur, Nöjd Region-Index Fritidsaktiviteter, elever som deltar i musik- eller kulturskola som andel av invånare 7-15 år och deltagartillfällen i idrottsföreningar (antal/invånare) 13-20 år. Nöjd Medborgar-Index Kultur och Nöjd Region-Index Fritidsaktiviteter är sammanvägda utvecklingsnyckeltal som baserar sig på bedömningar gjorda utifrån SCB:s Medborgarundersökningar.

Välfärd

5. Rätten till social trygghet och skälig levnadsstandard

Rätten till social trygghet och skälig levnadsstandard är en del av Rätten till en tillfredsställande levnadsstandard i FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna (artikel 25) och innebär rätt till en levnadsstandard som är tillräcklig för den egna och familjens hälsa och välbefinnande. Denna rättighet har också fastslagits i FN:s konvention om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter liksom i Barnkonventionen (artikel 26 och 27).

Nyckeltalen som mäts är andelen invånare som någon gång under året erhållit ekonomiskt bistånd och andelen invånare 0-19 år i ekonomiskt utsatta hushåll.

6. Rätten till bästa möjliga uppnåeliga hälsa

Rätten till bästa uppnåeliga hälsa är fastlagd i konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (artikel 12). Där läggs vikt vid att alla människor ska ha tillgång till hälso- och sjukvård och att den är tillgänglig för alla utan diskriminering. Hälso- och sjukvården ska bygga på vetenskaplig grund, vara medicinskt lämplig och hålla god kvalitet. Det är bland annat viktigt att människor när de blir sjuka får ersättning under sina sjukdomsperioder så att de i övrigt kan leva ungefär som de brukar. I kommuner är det väsentligt att uppmärksamma att i stort sett allt som görs har betydelse för människors hälsa, inte bara den verksamhet som mera direkt handlar om vård och omsorg eller förebyggande och främjande folkhälsoarbete. Kommuner kan agera genom att inom sina verksamheter skapa förutsättningar för ett hälsosamt liv. Det kan till exempel handla om att ge förutsättningar för att inte utsättas för buller, gifter och annan påverkan, underlätta rörelse/motion, sunda matvanor, tid för rekreation och återhämtning, samt uppmuntra personer till att avstå eller dricka måttligt med alkohol, avstå från rökning och narkotika och ha en trygg och säker sexualitet. Det kan även handla om att agera mot utanförskap och arbetslöshet, brist på inflytande, diskriminering, mobbning och kränkande behandling.

Nyckeltalen som mäts är återstående medellivslängd vid födseln bland kvinnor och män, andelen invånare 16-84 år med bra självskattat hälsotillstånd, andelen invånare 16-84 år med nedsatt psykiskt välbefinnande, föräldrapenningdagar som tas ut av kvinnor (andel av antal dagar) samt antalet utbetalda dagar med någon typ av stöd från sjuk- eller socialförsäkringen.

7. Rätten till utbildning

Rätten till utbildning är fastlagd i konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (artikel 13) och i barnkonventionen (artikel 28 och 29). Rättigheten innebär att grundläggande utbildning för barn och unga ska vara kostnadsfri och obligatorisk. När det gäller utbildningens innehåll ska den bland annat bidra till att utveckla människans personlighet och till att barn kan leva ett ”ansvarsfullt liv i ett fritt samhälle”. En viktig del av innehållet handlar om respekt för mänskliga rättigheter och de värden som de bygger på. Det är viktigt att barn och unga får kunskap om sina rättigheter och att de ges möjlighet att göra sin röst hörd i frågor som berör dem.

Kommunerna har ett lagstadgat ansvar att tillgodose rätten till likvärdig utbildning och förverkliga att barn och ungdomar uppnår minst godkända kunskapsnivåer i nationella läroplaner för förskola, grundskola och gymnasieskola. Kommunerna har även ansvar för att vuxenutbildning på grundskole- och gymnasienivå finns att tillgå.

Nyckeltalen som mäts är andelen invånare 25-64 år med högst förgymnasial utbildning, andelen invånare 25-64 år med eftergymnasial utbildning, andelen gymnasieelever med examen inom 4 år, andelen elever i årskurs 9 som är behöriga till yrkesprogram, andel kursdeltagare i gymnasial vuxenutbildning som vid årets slut slutfört kurs och tillgänglighet grundskola.

Demokrati

8. Rätten till politiskt deltagande

Rätten till politiskt deltagande är fastlagd i den allmänna förklaringen om mänskliga rättigheter och i konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter. I den senare talas det om varje medborgares rätt att delta i ”skötseln av allmänna angelägenheter” (artikel 25). Genom att delta politiskt – till exempel genom att välja företrädare till kommunfullmäktige och delta i samråd och i brukarmedverkan inom skola och omsorg – kan individer påverka beslut, åtgärder och deras genomförande. Människor kan därmed påverka det samhälle de själva lever i. Rätten att delta i politiska processer ska också ske på lika villkor. Det är därför särskilt viktigt att individer i samband med val har en allmän och lika rösträtt, möjligheter att yttra sig fritt, organisera sig i partier, organisationer och föreningar för att påverka samhället och ta tillvara sina intressen.

Nyckeltalen som mäts är valdeltagandet i det senaste kommunalvalet, andelen röstande i distriktet med lägst respektive högst valdeltagande samt andelen förstagångsväljare som röstade i senaste kommunalvalet.

Representation bland förtroendevalda

9. Representation bland förtroendevalda

Representation bland förtroendevalda är ett sätt att mäta och fånga upp i vilken utsträckning de förtroendevalda avspeglar samhällets och kommunens demografi.

I förlängningen kan orättmätiga skillnader i representation vara ett tecken på diskriminering.

Nyckeltalen som mäts är andelen kvinnor i kommunfullmäktige, andelen kvinnor bland förtroendevalda kommunpolitiker, andelen utrikesfödda i kommunfullmäktige, andelen utrikesfödda bland förtroendevalda kommunpolitiker och medianbruttoinkomsten bland förtroendevalda kommunpolitiker.

10. Rätten till information och delaktighet

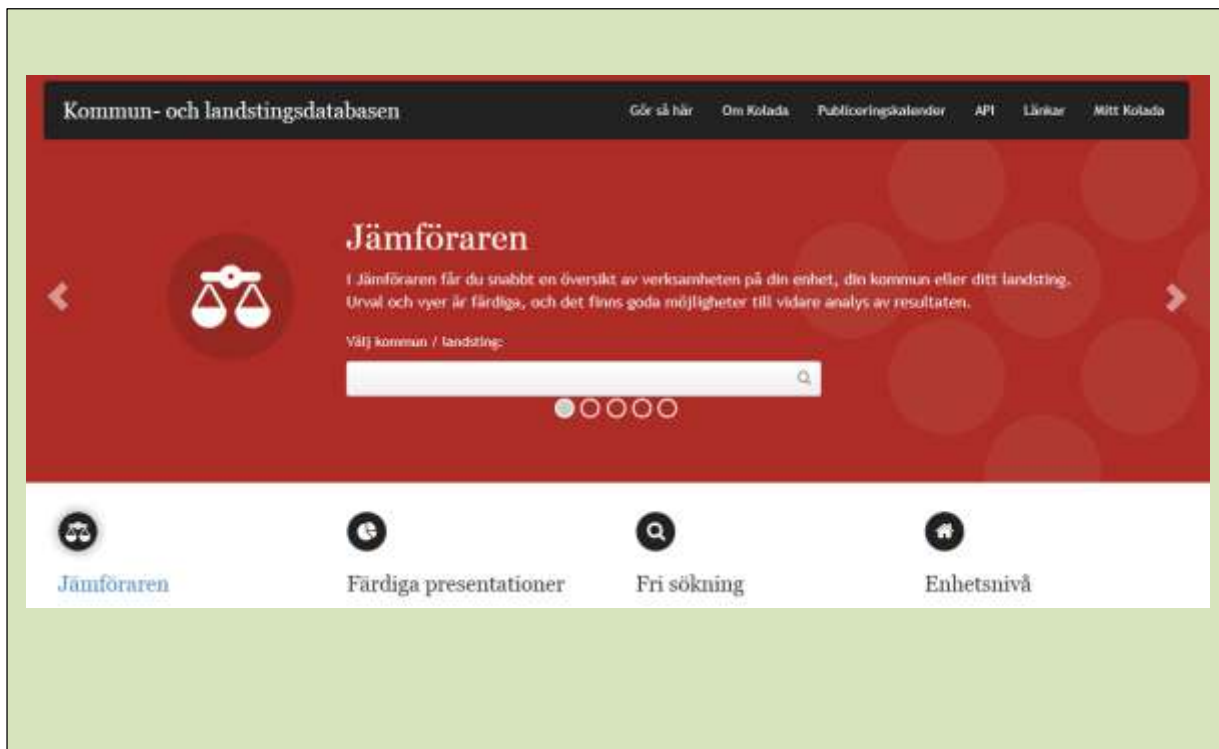
Nyckeltalen som mäts är Nöjd Inflytande-Index, information på kommunens webbplats på lättläst svenska för LSS, andelen som upplever ett gott bemötande vid kontakt med kommunen och informationsindex för kommunens webbplats.

Arbetsgivare

Nyckeltalen som mäts är medianlönegapet mellan kvinnor och män anställda i kommunen, sjukfrånvaron i kommunen, medarbetarengagemanget i kommunen och anställda utrikes födda i kommunen (balanstal).

Bilaga 1: Kolada – en lathund för användare

Börja med att gå till Kolada på www.kolada.se.

På www.kolada.se väljer du Jämföraren och tabellen Mänskliga rättigheter. Du får då en översiktlig bild av kommunens eller landstingets läge jämfört med andra vilket visualiseras med färgade resultat i tabeller. Direktlänk till nyckeltalen för mänskliga rättigheter – välj bara din kommun/landsting så visas resultaten direkt:
http://www.kolada.se/?_p=link&tab_id=96580

Varmt välkommen att kontakta medarbetarna på RKA om du vill ha hjälp när du använder Kolada! http://www.kolada.se/index.php?_p=index/about

Fakta om Kolada

Kolada kan användas kostnadsfritt och kräver ingen inloggning.

Statistiken som ligger till grund för Koladas nyckeltal kommer i huvudsak från olika statliga myndigheter och Sveriges Kommuner och Landsting.

Kolada ägs av den ideella föreningen Rådet för främjande av kommunala analyser (RKA), som har svenska staten och Sveriges Kommuner och Landsting som medlemmar och finansörer.

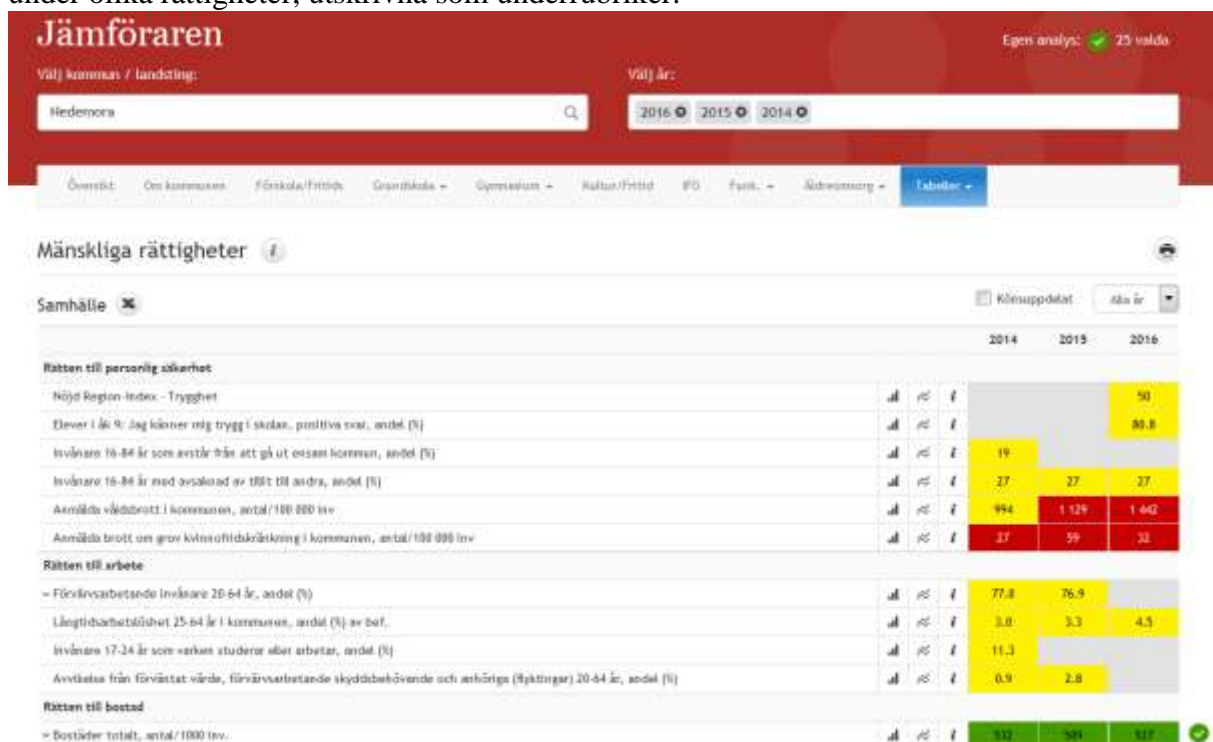
Information om RKA och vår verksamhet hittar du på www.rka.nu.

Jämföraren – identifiera ert lokala eller regionala resultat

Skriv in namnet på din kommun eller ditt landsting i Jämförarens sökfält, på startsidan www.kolada.se.

1. När sidan laddats klickar du på fliken Tabeller och väljer Mänskliga rättigheter.
2. Du ser nu tabeller med nyckeltal, indelade utifrån de olika perspektiven Samhälle, Välfärd, Demokrati och Arbetsgivare. Nyckeltalen sorteras sedan under olika rättigheter, utskrivna som underrubriker.

3. Klicka på diagramsymbolerna med staplar eller linjer för att jämföra er med andra eller se utvecklingen över tid.

Fri sökning – skapa ditt eget urval för jämförelser och analys

I Koladas Fria sökning som nås från startsidan kan användaren skapa egna urval. Alla nyckeltal som valts ut till presentationen Mänskliga rättigheter hittas under Bläddra-knappen vid Sök nyckeltal. Välj Särskilda nyckeltalssamlingar, Mänskliga rättigheter. Hjälp för sidan finns under frågetecknet högst upp till höger på sidan eller kontakta RKA för vidare stöd.

Bilaga 2: Nyckeltal för mänskliga rättigheter